

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Університет природничих наук у Варшаві (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Промисловий, технічний й автомобільний заклад
профільної середньої освіти в Їглаві (Чеська республіка)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Рада молодих вчених НАПН України

СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

***Збірник матеріалів
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

29-30 жовтня 2024 року

***Київ
Педагогічна думка
2025***

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет
імені Іона Крянге в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Університет природничих наук у Варшаві (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Промисловий, технічний й автомобільний заклад
профільної середньої освіти в Їглаві (Чеська республіка)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Рада молодих вчених НАПН України

Збірник матеріалів
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

Київ
Педагогічна думка
2025

УДК 37.02(063)

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 2 від 30 січня 2025 року)*

ЕКСПЕРТ:

Головко Микола Васильович, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Опалюк Тетяна Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Заболотна Оксана Адольфівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕАКЦІЄЮ

дійсного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора

Топузова Олега Михайловича,

доктора педагогічних наук, професора

Малихіна Олександра Володимировича.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Арістова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор;

Калініна Людмила Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор;

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент;

Павельчук Марина Олександрівна, кандидат педагогічних наук;

Ліпчевська Інна Леонідівна, доктор філософії в галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка»;

Тетик Валентина Романівна.

Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 29–30 жовтня 2024 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ: Педагогічна думка, 2025. 480 с.

ISBN 978-966-644-782-4

DOI: https://doi.org/10.32751/Svit_dydaktyky2024

До збірника увійшли матеріали учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (29–30 жовтня 2024 р.).

У матеріалах конференції розглянуто питання теорії і методології сучасних дидактичних процесів; організації освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану; компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні та повоєнний період (інноваційні підходи, технології, моделі, методика, методи і засоби навчання); психолого-дидактичних проблем організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства; тенденцій розвитку сучасної дидактики (зарубіжний досвід); трансформаційних процесів в освіті XXI століття (дистанційне та змішане навчання); формальної, неформальної, інформальної освіти; інноваційних підходів, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам.

УДК 37.02(063)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-644-782-4

© Інститут педагогіки НАПН України, 2025

© Педагогічна думка, 2025

2. Кухаренко, В. М. (2014). Змішане навчання. *Вебінар*. URL: <http://www.wiziq.com/>

3. Мала, І. (2022). Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*, № 2(66), 132–151.

4. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*. Міністерство освіти і науки України. (2016). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Гулько Т. Ю.

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

20-ті роки ХХІ століття ознаменувалися для України воєнним станом поряд з стрімким розвитком нанотехнологій, інформатизацією й комп'ютеризацією різних сфер життя людини. Разом з цим, все більш очевидним є той факт, що рівень і тривалість життя людини знизилися. У зв'язку з цим, як ніколи раніше, набуває актуальності проблема здоров'язбереження людини, в тому числі й суб'єктів освітнього процесу.

У зв'язку з цим метою наукової розвідки є дослідження педагогічного контексту здоров'язбереження як соціальної і водночас педагогічної проблеми.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що у педагогічній науці проблема здоров'язбереження досліджувалася в таких аспектах, як: філософському; методологічному, теоретико-методичному. Здоров'язбереження пов'язують вчені з основами формування валеологічної культури і здоров'язбережувальної компетентності у дітей і молоді, формуванням ціннісного ставлення до здоров'я та культури здоров'я, формування здорового способу життя

Так, теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців до організація здоров'язбережувального середовища, застосування здоров'язбережувальних технологій в закладах освіти досліджувала О. Кузнецова (Кузнецова, 2017) та Л. Сливка (Сливка, 2018).

Поняття «здоров'язбереження», а також синонімічні категорії «збереження здоров'я», «охорона здоров'я», «зміцнення здоров'я», «здоров'язбережувальна або здоров'яспрямувальна діяльність» використовуються в наукових працях як педагогічного, так і медичного та соціального спрямування. Разом з тим термін «здоров'язбереження» на сьогодні не має однозначного визначення.

У педагогічному аспекті здоров'язбереження особистості – це процес навчання й виховання, що не наносить прямої або опосередкованої шкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну траєкторію навчання й виховання дитини,

запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців і тим самим сприяє збереженню й зміцненню здоров'я школярів (Іонова & Лукьянова 2009, 71).

Безкопильний О. поняття «здоров'язбереження» розглядає як спеціально організований процес, побудований на науково обґрунтованих нормах роботи та відпочинку, спрямований на збереження здоров'я та включає в себе фізкультурно-оздоровчі, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні та освітні заходи в процесі життєдіяльності людини» (Безкопильний, 2020, 52).

Рибалко Л. термін «здоров'язбереження» трактує як «процес навчання й виховання в дитини навичок здорового способу життя, створення комфортних і безпечних умов перебування учнів в освітньому закладі, запобігання перевантаженню, стресам, втомі, сприяння зміцненню здоров'я дитини» (Рибалко, 2020, 48).

Оніпко В. називає поняття «здоров'язбереження» педагогічним феноменом і характеризує його як системну спрямованість зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу на забезпечення фізичного, духовного, психічного й соціального благополуччя дитини (Оніпко, 2019, 65).

У педагогічній літературі існують також інші визначення цього поняття. Аналізуючи та узагальнюючи погляди різних учених на сутність і зміст поняття «здоров'язбереження» дійшли висновку, що здоров'язбереження в освітньому процесі тлумачиться як процес, що сприяє формуванню, зміцненню і збереженню здоров'я учнів / студентів – це категорія здоров'язбережувальної педагогіки. Тоді як «навчання в умовах здоров'язбережувальної педагогіки включає передачу знань, умінь і навичок, які сприяють формуванню уяви про здоров'язбереження, гармонійне поєднання духовного та фізичного розвитку, що допомагає учасникам педагогічного процесу зберігати як своє власне здоров'я, так і здоров'я оточуючих людей» (Помещикова, Чуча & Ломан, 2020, 125).

Ефективність процесу формування, зміцнення і збереження здоров'я суб'єктів освітнього процесу залежить від рівня і якості суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх його структурних елементів.

Оніпко В. пропонує розглядати організацію здоров'язбережувальної роботи в закладах освіти як паралельний зустрічний процес, з одного боку, передачі здоров'язбережувального досвіду від педагогів до учнів і, іншого боку, процес активного сприйняття учнями вказаних знань з подальшим формуванням відповідних здоров'язбережувальних навичок і умінь (Оніпко, 2019, 67).

Отже, основний акцент у наведених вище трактуваннях дефініції «здоров'язбереження» робиться на тому, що це спеціально організований педагогічний процес, спрямований на формування, зміцнення і збереження здоров'я суб'єктів освітнього процесу. Водночас більшість вчених наголошують на тому, що поняття «здоров'язбереження» не обмежується уявленнями про збереження та зміцнення соматичного (фізичного) здоров'я людини. Особливе місце відводиться збереженню психічного, духовного та соціального здоров'я учнів / студентів, що вимагає «створення у закладі освіти

особливої комфортної атмосфери, яка б відкрила кожній дитині позитивний простір для особистісного зростання в інтелектуальній, духовній та соціальній сферах» (Ващенко, 2017, 35).

У науковій літературі зустрічається поняття «здоров'язбережувальна, або здоров'яспрямована діяльність», яке пояснюємо, спираючись на дослідження Безкопильного О. (Безкопильний, 2020, 278), як діяльність, спрямовану на формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей, підлітків та молоді.

На думку Завидівської Н. «здоров'язбережувальна діяльність являє собою поєднання характеристик (знання, вміння їх застосовувати та навички як діяти, покладаючи відповідальність винятково на самого себе, з урахуванням особистісних принципів, позиції, потреб), які визначають рівень або ступінь можливостей особистості до продовження років здорового життя» (Завидівська, 2018, 214). Тоді як Кравчук Н. сутність поняття «здоров'язбережувальна діяльність» характеризує як вид діяльності людини, яка спрямована на формування, збереження та зміцнення здоров'я як свого власного, так і інших людей, формування культури здоров'я, екології здоров'я, цілісної (холістичної) формули здорового способу життя, а також здатність вносити зміни в довкілля, спосіб власного життя та оточуючих людей, використовуючи та поєднуючи оптимальні методи навчання і виховання та вміння прогнозувати очікуваний результат» (Кравчук, 2016, 26).

Мондич О. стверджує, що здоров'язбережувальна діяльність ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення (Мондич, 2021, 184).

Дослідники відмічають, що основне значення здоров'язбережувальної діяльності будь-якого освітнього закладу полягає у грамотній організації освітнього процесу. «Кожен педпрацівник повинен працювати в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища, найбільш значимими компонентами якого є: створення комфортних умов навчання (розклад, перерви, режимні моменти); використання оздоровчих методик, які регулюють рухову активність і прийоми реабілітації розумової і фізичної працездатності» (Марченко, 2017, 115).

Отже, специфіка дослідження проблеми здоров'язбереження в освіті є багатоаспектною, тому що саме здоров'язбереження охоплює широке коло медико-біологічних, педагогічних, психологічних, соціальних та інших наук, що визначають різні погляди за різних підходів до організації процесу здоров'язбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкопильний, О. О. (2020). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі : теорія та методика* : монографія. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького.

2. Ващенко, О. (2017). *Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі*

навчальної школи. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне. 17(60), 240–244.

3. Завидівська, Н. Н. (2018). Педагогічні новації у системі фізкультурної освіти студентів: концепт здоров'язбережувального навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. ЗК(97)18, 213–217.

4. Іонова, О. М., & Лукьянова, Ю. С. (2009). Здоров'язбереження особистості як психолого-педагогічна проблема. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : монографія / за ред. Єрмакова С. С. Харків. ХХІІІ, №1, 69-72.

5. Кравчук, Н. П. (2016). Здоров'язбережувальна діяльність та її функції в процесі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Наукова думка сучасності і майбутнього* : збір. статей учасників другої практично-пізнавальної Інтернет-конф (Дніпропетровськ, 25-30 квіт. 2016 р.). Дніпропетровськ : Видавництво НМ, 25–28.

6. Кузнецова, О. (2017). Педагогічні умови формування готовності студентів до використання оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання і життєдіяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 3, 59–67.

7. Марченко, К. О. (2017). Здоров'язберігаючі аспекти сучасного уроку. *Формування здоров'язбережувальних компетентностей сучасної молоді: реалії та перспективи* : збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці (Полтава, 27–28 квітня 2017 р.). упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. 115–116.

8. Мондич, О. В. (2021). Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців – вчителів початкової школи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 56, 182–192.

9. Оніпко, В. В. (2019). Генезис проблеми здоров'язбереження у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії й практиці. *Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі* : колективна монографія, 53–93.

10. Помещикова, І. П., Чуча Ю. І., & Ломан С. Л. (2020). Здоров'язбережувальні компетентності учнівської та студентської молоді. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти* : Збірник статей XV наукової конференції 12 лютого 2020 р., Харків : ХДАФК, 124–128.

11. Рибалко, Л. М. (2020). Здоров'язбережувальний аспект фізичного виховання студентської молоді. *Вісник Запорізького національного університету*. *Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 1, 48–54.

12. Сливка, Л. В. (2018). *Педагогіка здоров'язбереження* : посібник для самостійної роботи магістрів спеціальності «Початкова освіта».

Делікатна Н. М.

*Лицей №80 Печерського району м. Києва
(Київ, Україна)*

Лісучевський О. О.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(Київ, Україна)*

ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до тяжких наслідків саме середньої освіти в Україні.